

MOŽNOSTI POUŽITIA AGENTA V PROCESE ODHAĽOVANIA KORUPCIE

JOZEF MEDELSKÝ

Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Slovenská republika

Abstract in original language

Pri korupčnej kriminalite ako negatívnom spoločenskom fenoméne sa využívajú najmodernejšie spôsoby a techniky páchania. Z tohto dôvodu je potrebné čo najefektívnejšie reagovať na tento fakt, a to prostriedkami, ktoré budú zaznamenávať úspech pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupčných trestných činov. Inštitút agenta je jedným z takýchto nástrojov. Jeho využívanie však musí byť striktné upravené zákonom a nikdy nesmie presiahnuť rámec zásahu do základných ľudských práv, ktorý je vymedzený zásadou zdržanlivosti.

Key words in original language

Korupčná kriminalita, charakteristika, prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia, agent kontrolór, agent provokatér

Abstract

In order to commit the crime of corruption, which is a negative social phenomenon, the newest and the most modern methods and techniques are used. This is the reason why it is necessary to react effectively by using devices which would be capable of recoding achievements in investigation, detecting and convicting the offender of corruption crimes. Institute of agent is one of the possible instruments. The using of agent must be strictly regulated by law and must not exceed and intervene human rights

Key words

Corruption criminality, characteristic, receiving inducement, bribery, indirect methods of corruption, control agent, provocateur agent

1. ÚVOD

Negatívnym spoločenským javom je bezpochyby existencia korupcie. Samotný pojem z latinského „rumperere“ a „corruptus“ značí v doslovnom preklade pojem „rozlomenina“. V tomto duchu je možné chápať aj samotný pojem korupcia. Jedná sa teda o akúsi „rozlomeninu“ nesúladi, ktorý sa prieči právnym predpisom ako aj základným morálnym princípom. Samotná korupcia existuje v spoločnosti od jej „počiatku“. Je prítomná vo všetkých sférach spoločenského života a je zároveň aj predmetom skúmania. Ako výsledok skúmania tohto procesu je (by mal byť) efektívny nástroj, resp. nástroje v boji proti tomuto negatívne spoločenskému vzťahu.

2. KORUPCIA

Samotný pojem korupcia je veľmi obtiažne definovať. Je možné povedať, že vzhľadom na rozmanité formy páchania korupcie, ani neexistuje jednotná definícia. Nakoľko v spoločnosti neustále dochádza k novým technikám páchania tejto protiprávnej činnosti, za použitia najnovších technológií je možné povedať, že korupcia ako taká sa neustále vyvíja. Pre vymedzenie definície je preto potrebné opierať sa o základné znaky, medzi ktoré je potrebné zaradiť:

musí ísť o vzťah minimálne dvoch (ale aj viacerých a v niektorých prípadoch povinne viacerých) subjektov, z ktorých jeden úplatok ponúka, poskytuje alebo sľubuje a druhý úplatok žiada, prijíma alebo si ho nechá prisľúbiť,

ide o obojstranne výhodný vzťah, nakoľko každý z hlavných zúčastnených subjektov ním získava určitú nenáležitú výhodu a tak v konečnom dôsledku nemožno v tomto vzťahu personifikovať poškodeného z korupčného trestného činu (obet'),

existencia súvislosti s obstarávaním vecí všeobecného alebo inštitucionálneho záujmu,

korumpovaným subjektom môže byť iba taký subjekt, ktorý disponuje určitým postavením, funkciou či právomocou, ktorú je ochotný za úplatok využiť resp. zneužiť (porušiť alebo prekročiť),

v každom prípade ide o konanie, ktoré sa prieči dobrým mravom.¹

Z uvedených znakov je možné vyvodiť, že o korupciu pôjde predovšetkým za prítomnosti minimálne dvoch osôb, ktorých postavenie je odlišné, nakoľko jedná z osôb úplatok ponúka a druhá prijíma. Zo samotného aktu vyplýva určité zvýhodnenie pre oboch účastníkov tohto konania. Osoba, ktorá je korumpovaná má postavenie špeciálneho subjektu, nakoľko je nositeľom určitej spôsobilosti, resp. má určité postavenie, ktoré je protikonaním za poskytnutie úplatku.

V súlade s uvedenými znakmi je možné pod definíciou korupcie rozumieť: „skazenosť, predajnosť, úplatkárstvo, teda prijímanie úplatku i podplácanie, ale aj akékoľvek správanie k osobám, ktorým sú zverené kompetencie vo verejnom alebo súkromnom sektore, ktoré

¹ TÓTHOVA, M.: Právna úprava postihu korupcie a jej vplyv na modus operandi korupčných trestných činov a možnosti odhaľovania korupcie,

odporuje povinnostiam vyplývajúcim z ich postavenia a ktoré smeruje k získaniu nenáležitých výhod.²

2.1 KORUPCIA V SLOVENSKOM PRÁVNOM PORIADKU

Pojem korupcia je predmetom debát a „brainstormingov“ aj v podmienkach Slovenskej republiky. Zákonný rámec tohto pojmu je obsiahnutý v zákone č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov. Korupcia ako negatívny spoločenský jav je v Trestnom zákone vymedzený v podobe trestných činov obsiahnutých v VIII. hlave v III. diely. Predmetom VIII. hlavy sú Trestné činy proti poriadku vo verejných veciach, názov III. dielu je „Korupcia“ a v jeho rámci sú obsiahnuté:

trestný čin prijímania úplatku

trestný čin podplácania

trestný čin nepriamej korupcie.

Slovenský Trestný zákon obsahuje komplexnú úpravu tejto problematiky. Právna úprava korupcie prešla viacerými štádiami, v rámci ktorých bola doplňovaná a bližšie špecifikovaná aby bola efektívnym nástrojom v boji proti korupcii. Úprava je založená na zrkadlovom obraze. Je teda vyjadrený vzťah prijímanie úplatku sa rovná podplácanie. Z uvedeného vyplýva, že obe formy konania sú Trestným zákonom postihované. To isté platí pre trestný čin nepriamej korupcie, kde sa nachádza nepriame prijímanie úplatku a nepriame podplácanie.

2.2 PRIJÍMANIE ÚPLATKU

Základná skutková podstata trestného činu prijímania úplatku je v Trestnom zákone v § 328 ods. 1) vyjadrená nasledovne:

„Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa pre seba alebo pre inú osobu prijme, žiada alebo si dá sľúbiť úplatok, aby konal alebo sa zdržal konania tak, že poruší svoje povinnosti vyplývajúce zo zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až päť rokov.“³

Prijímanie úplatku sa teda dotýka špeciálneho subjektu (pôjde o subjekt, ktorý má spôsobilosť alebo postavenie, v tomto prípade má zamestnanie, povolanie, postavenie alebo funkciu) a je vykonané tým,

² Ivor, J. a kol.: Trestné právo hmotné, osobitná časť. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 350

³ § 328 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

že tento špeciálny subjekt prijme, žiada alebo si dá sľúbiť úplatok. Ako protikonanie vykoná, resp. sa zdrží konania v čoho dôsledku dôjde k porušeniu jeho povinností, ktoré mu vyplývajú z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie.

2.3 PODPLÁCANIE

Ako obraz trestného činu prijímania úplatku Trestný zákon vymedzuje v § 332 trestný čin podplácania, ktorého legálne vymedzenie je:

„Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa sľúbi, ponúkne alebo poskytne úplatok inému, aby konal alebo sa zdržal konania, tak že poruší svoje povinnosti vyplývajúce zo zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo z tohto dôvodu priamo alebo cez sprostredkovateľa sľúbi, ponúkne alebo poskytne úplatok inej osobe, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.“⁴

Pre trestný čin podplácanie je charakteristické, že sa ho môže dopustiť všeobecný subjekt, samotné konanie tohto subjektu musí spočívať v sľúbení, ponúknutí alebo poskytnutí úplatku, v čoho dôsledku u protistrany dôjde ku konkrétnemu konaniu, resp. zdržaniu sa konania, tým , že poruší svoje povinnosti, ktoré vyplývajú z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie.

Do ustanovení Trestného zákona, ktoré pojednávajú o korupcii bol zaradení aj medzinárodný prvok v podobe prijímania úplatku zahraničným verejným činiteľom a podplácaním zahraničného verejného činiteľa. Nepriama korupcia je podobne založená na zrkadlovom obraze, nakoľko nepriama korupcie v sebe zahŕňa nepriame prijímanie úplatku a nepriame podplácanie.

V § 329 a § 333 Trestného zákona je obsiahnutá základná skutková podstata trestného činu prijímania úplatku (§ 329) a základná skutková podstata trestného činu podplácania (§ 333). Rozdiel oproti vyššie opísanej skutkovej podstate spočíva, že sa jedná o prijímanie úplatku, resp. podplácanie v súvislosti s obstarávaním vecí všeobecného záujmu. Trestný zákon vymedzuje vec všeobecného záujmu, ako: „záujem presahujúci rámec individuálnych práv a záujmov jednotlivca, ktorý je dôležitý z hľadiska záujmov spoločnosti.“⁵ Pojem všeobecný záujem je možné stotožniť s pojmom verejný záujem, pričom verejný záujem prináša prospech (majetkový alebo iný) všetkým občanom alebo mnohým občanom (I. ÚS 402/2008).

⁴ § 332 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

⁵ § 131 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Je potrebné zdôrazniť, že korupcia nie je prítomná len vo verejnom sektore ale aj v súkromnom sektore. Tento fakt vyjadruje aj Trestný zákon (napríklad v prípade skutkovej podstaty trestného činu prijímania úplatku v § 328), ktorý bol inšpirovaný medzinárodnými dokumentmi, ako aj napríklad Spoločným postupom EÚ z 22. decembra 1998 prijatý Radou na základe článku K. 3 Zmluvy o EÚ, týkajúcej sa korupcie v súkromnom sektore.

Pojem korupcia je teda legálne zachytený v trestnom zákone v podobe trestného činu prijímania úplatku, trestného činu podplácania a trestného činu nepriamej korupcie. Trestný zákon teda komplexne podchycuje celú problematiku, tým, že uvádza a opisuje konkrétne skutkové podstaty (základné aj kvalifikované) týchto trestných činov, tým, že uvádza znaky skutkových podstatí ako aj sankciu v prípade naplnenie dikcie Trestného zákona.

3. PROSTRIEDKY ODHAĽOVANIA, ZISŤOVANIA A USVEDČOVANIA PÁCHATEĽOV KORUPCIE

Ako už bolo načrtnuté korupcia predstavuje problematiku, ktorá je v neustálom vývoji, čo je odrazom vývoja spoločnosti. Tento fakt sa odráža vo využívaní najnovších dostupných prostriedkov pri páchaní tejto trestnej činnosti. Druhá strana je zastúpená problematikou objasňovania trestnej činnosti, ktorá je spojená s korupciou. Na najnovšie spôsoby páchania je potrebné odpovedať najnovšími technikami a technológiami, ktoré zabezpečia efektívne objasňovanie a v konečnom dôsledku umožnia jej efektívne sankcionovanie korupčných trestných činov. Korupčná kriminalita, ako je možné nazvať páchané trestné činy z oblasti korupcie, sa vyznačuje svojim špecifikami. K týmto špecifikám je potrebné zaradiť:

„špecifický a vysoko sofistikovaný modus operandi⁶, v ktorom nachádzajú svoje uplatnenie najmodernejšie techniky a technológie,

osobitosti typických kriminalistických stôp a to predovšetkým stôp pamäťových, ale aj materiálnych,

osobitosti korupčného vzťahu, v ktorom vystupujú minimálne dva subjekty, avšak primárne ide o vzťah, ktorý je viacčlenný,

osobitosti právnej úpravy postihu korupcie a

vysoká miera latencie, na ktorej sa vo svojom súhrne podieľajú všetky predošlé osobitosti korupčnej kriminality.⁶⁷

⁶ Spôsob spáchania trestného činu, ktorý zahŕňa taktiež aj predchádzajúce úkony (vo forme prípravy) a následné úkony (vo forme utajovania trestnej činnosti)

Uvedené skutočnosti len dokazujú, že korupčná kriminalita je špecifická vo viacerých smeroch. V prvom prípade pôjde o modus operandi tejto kriminality, ktorá ako už bolo uvedené využíva najnovšie prostriedky na jej páchanie. Keďže korupcia je prevažne konaním dvoch osôb, resp. malého kruhu osôb, ktorých záujem je na neodhalení ich vykonávanej protiprávnej činnosti, vzniká dôkazná núdza. Je teda veľmi obtiažné získať dôkazy, ktoré by mohli slúžiť ako podklad pre samotné vyšetrovanie a prípadne trestné stíhanie. Najčastejšie vyskytujúce sa kriminalistické stopy sú stopy pamäťové a materiálne. Problém sa javí predovšetkým pri pamäťových stopách nakoľko ako je vyššie uvedené subjekty prítomné na korupčnom konaní majú záujem na neodhalení ich protiprávneho konania. Uvedené špecifiká korupčnej kriminality sa museli odraziť aj vo vytvorení nových druhov spôsobov, ktoré budú efektívnym nástrojom pri odhaľovaní korupčnej kriminality. V rámci zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších právnych predpisov existuje viacero inštitútov, ktoré napomáhajú pri odhaľovaní korupčnej kriminality. Jedná sa predovšetkým o informačno -technické prostriedky a o prostriedky operatívno pátracej činnosti. K informačno – technickým prostriedkom je potrebné v súlade s dikciou § 10 ods. 21 Trestného poriadku zaradiť:

„elektrotechnické, rádiotechnické, fototechnické, optické, mechanické, chemické a iné technické prostriedky a zariadenia alebo ich súbory použité utajovaným spôsobom pri odpočúvaní a zázname prevádzky v elektronických komunikačných sieťach, obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov alebo pri vyhľadávaní, otváraní a skúmaní zásielok, ak sa ich použitím zasahuje do základných ľudských práv a slobôd.“⁸

K prostriedkom operatívno pátracej činnosti Trestný poriadok zaraďuje:

„kontrolovanú dodávku, zámenu obsahu zásielok, agent, predstieraný prevod, sledovanie osôb a vecí.“⁹

4. AGENT

Agent je jedným z prostriedkov operatívno pátracej činnosti, ktoré sú vymedzené v Trestnom poriadku. Inštitút agenta, ako jeden zo

⁷ TÓTHOVA, M.: Právna úprava postihu korupcie a jej vplyv na modus operandi korupčných trestných činov a možnosti odhaľovania korupcie,

⁸ § 10 ods. 21 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších právnych predpisov

⁹ § 10 ods. 22 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších právnych predpisov

špecifických nástrojov boja proti korupcii, bol zavedený do slovenského právneho poriadku už v roku 1994 (novelou Trestného poriadku – zákonom č. 247/1994 Z.z.). V roku 2005 došlo k vytvoreniu inštitútu agenta provokátéra (novelou Trestného poriadku – zákonom č. 457/2003 Z.z.). Právna teória nazýva tieto dva inštitúty aj ako pasívny agent – agent kontrolór a aktívny agent – agent provokatér. Agentom „je príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu, ktorý na základe príkazu prokurátora alebo súdu prispieva k odhaľovaniu, zisťovaniu a usvedčovaniu páchatel'ov zločinu, trestných činov korupcie, trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti. Pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupcie môže byť agentom aj iná osoba ako príslušník Policajného zboru ustanovená prokurátorom na návrh policajta alebo príslušníka zboru povereného ministrom vnútra Slovenskej republiky.“¹⁰

Agent provokatér, teda aktívny agent predstavuje v pomeroch Slovenskej republiky ale iných krajín veľmi kontroverzný inštitút. Mnohé z krajín Európy túto úpravu ani neobsahujú. Inštitút agenta ako aj ostatné prostriedky operatívno pátracej činnosti sú spojené so zásahom do základných ľudských práv a slobôd. Pri využívaní týchto prostriedkov musí byť teda dodržiavaná zásada primeranosti a zdržanlivosti, ktorá je vymedzená v § 2 ods. 2 Trestného poriadku. V súlade s týmto ustanovením je možné:

„do základných práv a slobôd osôb v prípadoch dovolených zákonom možno zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť a ich súkromie.“¹¹

4.1 AGENT KONTROLÓR

Agent kontrolór je agentom, ktorý nie je oprávnený iniciatívne navádzať na páchanie trestnej činnosti. Ako už bolo načrtnuté agent, súčasne aj agent kontrolór je efektívnym prostriedkom, ktorý napomáha pri odhaľovaní mimo iného aj korupčnej trestnej činnosti. Samotná existencia inštitútu agenta kontrolóra musí byť však podmienená existenciou striktných pravidiel, ktoré sú vymedzené priamo v právnom predpise. V podmienkach slovenského Trestného poriadku sú tieto pravidlá naplnené v § 117. „Na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov zločinov, korupcie, trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa alebo trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti možno použiť agenta. Jeho

¹⁰ § 10 ods. 20 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

¹¹ § 2 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

použitie je prípustné len vtedy, ak odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov uvedených trestných činov by bolo iným spôsobom podstatne sťažené a získané poznatky odôvodňujú podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo má byť spáchaný trestný čin.¹² Legálna definícia agenta provokatéra v Trestnom poriadku v sebe zahŕňa všetky potrebné podmienky, ktoré musia existovať na zákonné využívanie tohto inštitútu.

V prvom prípade definícia vyjadruje zákonnosť tohto inštitútu. Zákonnosť je vyjadrená samotným znením § 117 trestného poriadku, kde je tento inštitút zákonne podchytený. Podmienka subsidiarity je vyjadrená v § 117 ods. 1, tým že je stanovené použitie agenta vpi danom okruhu trestných činov, ak je ich samotné odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov iným spôsobom podstatne sťažené. Je teda vyjadrené až subsidiárne použitie tohto inštitútu. Primárne je potrebné použiť iné prostriedky na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov a ak ich použitie je podstatne sťažené pristúpi sa k použitiu agenta. Následne je v § 117 ods. 1 vyjadrená aj požiadavka proporcionality nakoľko inštitút agenta je možné využiť len na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov zločinov, korupčných trestných činov, trestného činu legalizácie príjmov z trestnej činnosti a trestného činu zneužívanie právomoci verejného činiteľa. Poslednou požiadavkou je podmienka súdnej kontroly. Táto podmienka je vyjadrená v § 117 ods. 5 až ods. 7 Trestného poriadku. K tejto podmienke sa zaraďuje vymedzenie okruhu subjektov, ktoré vydávajú príkaz na použitie agenta, vyjadrením náležitostí potrebných na vydanie takéhoto príkazu, určením časového úseku, na ktoré sa použitie viaže, vymedzením okruhu orgánov, ktoré sú oprávnené rozhodnúť o predĺžení pôvodného príkazu ako aj o náležitostiach takéhoto príkazu.

Vyššie uvedené podmienky sú obsiahnuté v Trestnom poriadku. Kumulatívne naplnenie týchto podmienok vyjadril aj Európsky súd pre ľudské práva. Len striktné kumulatívne naplnenie týchto podmienok umožňuje samotné použitie agenta v súlade so zákonom a zabráneniu prílišného zásahu do základných ľudských práv a slobôd.

4.2 AGENT PROVOKATÉR

Právna úprava agenta provokatéra je vymedzená v Trestnom poriadku. Najpodstatnejším rozdielom oproti pasívnemu agentovi je skutočnosť, že agent provokatér je oprávnený navádzať na spáchanie trestnej činnosti. Práve táto skutočnosť je veľmi rozporuplná. Samotné využívanie aktívneho agenta sa rovnako viaže na striktné dodržanie určených pravidiel. „Agent nesmie iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu; to neplatí ak ide o korupciu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa a zistené skutočnosti nasvedčujú, že

¹² § 117 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

páchateľ by spáchal taký trestný čin aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta nebol daný.¹³

Z definície vyplýva, že agent provokatér môže navádzať na spáchanie trestnej činnosti. Je však potrebné aby boli naplnené zákonné podmienky. Prvou podmienkou je, že sa jedná o podozrenie z korupčnej trestnej činnosti. Existuje teda podozrenie, že dôjde k spáchaniu niektorého z korupčných trestných činov (prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia). Okruh subjektov, na ktoré je možné použitie agenta provokatéra je zúžený na verejného činiteľa¹⁴ a zahraničného verejného činiteľa¹⁵. Poslednou podmienkou, ktorá musí byť naplnená je, že použitie aktívneho agenta je možné len ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že páchatel by sa dopustil korupčnej trestnej činnosti aj v prípade ak by použitie aktívneho agenta nebolo prikázané.

Vyžaduje sa kumulatívne naplnenie všetkých troch podmienok. Aktívny agent teda nemôže navádzať na trestnú činnosť v prípade ak sa nejedná o korupčnú trestnú činnosť, nejedná sa o verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa a zároveň jeho použitie nie je možné, ak neexistujú predpoklady na spáchanie korupčnej trestnej činnosti. Aktívny agent nemôže vyvolať provokáciu na spáchanie korupčnej trestnej činnosti bez predošlých vedomostí o tom, že k spáchaniu tejto trestnej činnosti dochádza. Práve tento fakt je pri využívaní tohto inštitútu veľmi sporný nie len v Slovenskej republike ale aj v ostatných štátoch Európy, pre ktoré je navádzanie na páchanie trestnej činnosti zo strany agenta vylúčené. Podobne aj ako v prípade agenta kontrolóra, aj tu musí byť naplnená požiadavka súdnej kontroly. Táto úprava súdnej kontroly je rovnaká ako v prípade agenta kontrolóra. Je teda vymedzená v § 117 ods. 5 až ods. 7 Trestného poriadku. Agent provokatér prispieva svojou činnosťou aj k získaniu dôkazov, ktoré sú neskôr využívané v priebehu trestného konania.

Slovenská právna úprava inštitútu agenta chcela ísť ešte ďalej než je terajší zákonný rámec úpravy tohto diskutabilného inštitútu. Trestné kódexy prešli v poslednom období značnou zmenou. Do účinnosti vstúpila aj novela Trestného poriadku v rámci ktorej malo dôjsť ak k čiastočnej no zásadnej modifikácii inštitútu agenta. Navrhovateľ zmien, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, chcelo novelou presadiť aj skutočnosť, aby sa civilná osoba, teda iná osoba ako Príslušník zboru ustanovený oprávnenými subjektmi, mohla

¹³ § 117 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

¹⁴ Pozri: § 128 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov

¹⁵ Pozri: § 128 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov

podieľať na odhaľovaní trestných činov ako trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny alebo zločinu spáchaného zločineckou skupinou, teroristickou skupinou alebo organizovanou skupinou. Navrhovala sa teda modifikácie § 2 ods. 20 do tejto podoby:

„Pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupcie, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny alebo zločinu spáchaného zločineckou skupinou, teroristickou skupinou alebo organizovanou skupinou môže byť agentom aj iná osoba ako príslušník Policajného zboru ustanovená prokurátorom na návrh policajta alebo príslušníka Policajného zboru povereného prezidentom Policajného zboru.“¹⁶

Predošlá úprava umožňovala využitie civilnej osoby ako agenta len pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupcie.

Samotný návrh vyvolal búrlivú diskusiu ohľadom využitia civilnej osoby aj na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov tak závažných trestných činov. Hlavným argumentom prečo nezaviesť túto zmenu, teda toto rozšírenie o taxatívne vymenované trestné činy, bol fakt, že osoby, ktoré pôsobia v kriminálnom prostredí teda v prostredí kde pôsobia zločinecké, teroristické a organizované skupiny sú osobami, ktoré absolvovali príslušný výcvik, a ktoré vedia ako sa správať v tomto prostredí, kde dochádza k páchaniu tej najzávažnejšej trestnej činnosti. Bolo teda nepredstaviteľné, aby civilná osoba bola ustanovená za agenta provokatéra a bola nasadená do kriminálneho prostredia zločineckej, teroristickej a organizovanej skupiny. Navrhovateľ argumentoval takýmto rozšírením účinnejším potieraním organizovaného zločinu. Bola však otázna efektivita takéhoto rozšírenia ako aj výsledkov, ktoré by toto rozšírenie prinieslo.

Ustanovenie o rozšírení trestných činov na ktoré by bolo možné použiť agenta ako civilnú osobu bolo vypustené. Úprava teda zostala len na použití civilnej osoby ako agenta pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupcie.

K zmene malo dôjsť aj v prípade prenesenia právomoci ministra vnútra vo veci poverenia príslušníka Policajného zboru na ustanovenie civilnej osoby za agenta. Navrhovalo sa aby táto kompetencia ministra vnútra bola prenesená na prezidenta Policajného zboru. Avšak aj tento návrh bol spoločne s tým predošlým vypustený.

¹⁶ Vlastný materiál návrhu novely Trestného poriadku, predkladateľ Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

5. ZÁVER

Použitie tak pasívneho ako aktívneho agenta v Slovenskej republike je v súlade s požiadavkami medzinárodného spoločenstva. Úprava je kompatibilná s požiadavkami. Nevylučuje to však rôznorodosť názorov aj v rámci Slovenskej republiky predovšetkým o možnostiach využívania týchto inštitútov. Ako už bolo načrtnuté ich samotné využívanie je možné len za kumulatívneho a striktného splnenia všetkých podmienok, ktoré sú obsiahnuté aj v trestnom poriadku Slovenskej republiky. Problematickým sa javí využívanie inštitútu agenta provokatéra, ktorý je oprávnený na aktívnu provokáciu k spáchaniu trestného činu, konkrétne trestného činu korupcie, ktorá je vymedzená v § 117 Trestného poriadku. Samozrejme, že jeho použitie je striktno vymedzené v jednotlivých ustanoveniach Trestného poriadku. Sporná je však myšlienka využívanie aktívneho agenta. Sporná je právomoc aktívneho agenta navádzať na trestnú činnosť. Veľké množstvo odporcov, nie len z radov Slovenskej republiky, odmieta možnosť aktívnej provokácie zo strany štátu. Štát má byť ten, ktorý sa podieľa na odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov trestnej činnosti. Nemal by teda byť tým, ktorý navádza na spáchanie trestného činu. Problematika je aj naďalej veľmi sporná. Je však nutné zdôrazniť potrebu boja proti korupčnej kriminalite. Odrazom najnovších spôsobov páchania tejto kriminality je aj inštitút agenta provokatéra. Je však potrebné, aby takýto inštitút mal jasne vymedzené pravidla používania, aby samotnému využívaniu predchádzala dôsledná analýza podozrivej protiprávnej činnosti, aby agent provokatér bol len posledný článok pri odhaľovaní tejto korupčnej kriminality. Primárne musia byť využité všetky dostupné zákonné prostriedky na odhalenie, zistenie a usvedčenie páchatel'a. Agent provokatér by mal byť využitý ako prostriedok zabezpečenia dôkazov a „potvrdenia“ podozrenia z korupčnej kriminality. Zároveň je potrebné zdôrazniť, aby úlohy agenta provokatéra, ako civilnej osoby ostali limitované len na trestný čin korupcie. Trestné činy, akými sú trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, trestný čin založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny alebo v prípade zločinu spáchaného zločineckou skupinou, teroristickou skupinou alebo organizovanou skupinou je neprípustné aby civilná osoba bola v úlohe agenta provokatéra a teda aby bola infiltrovaná do tak nebezpečného kriminálneho prostredia. Táto činnosť musí byť jednoznačne zverená osobám s adekvátnym výcvikom, ktorých pôsobenie bude pre trestné konanie prínosom.

Literature:

- IVOR, J. a kolektív, Trestné právo hmotné, Všeobecná časť 1, Bratislava: Iura Edition, 2010, ISBN 978-80-8078-308-2
- TÓTHOVA, M., Právna úprava postihu korupcie a jej vplyv na modus operandi korupčných trestných činov a možnosti odhaľovania korupcie, IN: BARANY, E. a kol., Právo a jeho

prostredie, s. 356 a nasl., Slovenská akadémia vied, Bratislava, 2011, ISBN 978-80-8095-072-9

- Vlastný materiál návrhu novely Trestného poriadku, predkladateľ Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
- Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Contact – email

jozef_medelsky@hotmail.com